

Την θεατρική περίοδο 1986-87 στην «Αποθήκη» της Αλίκης Γεωργούλη, ένα από τα πρώτα θέατρα που εμφανίστηκαν στις ξεχασμένες γειτονιές της Αθήνας κι αυτό που εγκαίνιασε τη σημερινή θεατρογειτονιά της οδού Σαρρή στου Ψυρρή, παρουσιάστηκαν τα «Σκουπίδια» του Γιάννη Ξανθούλη. Το κοινό έσπευσε να παρακολουθήσει την «εναλλακτική» επιθεώρηση, στην οποία πρωταγωνιστούσαν η Αλίκη Γεωργούλη, ο Σταύρος Παράβας, η Άννα Φόνσου, η Ντενίζ Μπαλτσαβιά, η Αλίκη Αλεξανδράκη, ο Γιάννης Μπέζος, ο Ζανό Ντανιάς, ο Φώτης Κέπελης κ.ά. Η επιτυχία ήταν τόση που η παράσταση επαναλήφθηκε και την επόμενη χρονιά. Το φετινό καλοκαίρι, το ίδιο κείμενο, που μιμείται την σπονδυλωτή δομή της «παραδοσιακής» επιθεώρησης, ελαφρά φρεσκαρισμένο, παρουσιάζεται στο θέατρο «Αθήναιον». Ο θίασος εκλεκτός: Χρήστος Βαλαβανίδης, Μάρθα Βούρτση, Τάσος Κωστής, Νατάσα Μανίσσαλη, Δημήτρης Μαυρόπουλος, Φωτεινή Μπαξεβάνη, Λαέρτης Μαλκότσης και Γιάννης Στόλλας.

Το 1986 μεγάλο μέρος των Ελλήνων ζούσαν ακόμη με την προσδοκία της αλλαγής. Δεν είχαν ακόμη εκδηλωθεί τα φαινόμενα που αργότερα θα ωθούσαν την αριστερή Αλίκη Γεωργούλη να γράψει στην αυτοβιογραφία της: «Και ποιος σοσιαλισμός; Και ποια δημοκρατία; Ένας σοσιαλισμός που κατέληξε σε χιλιάδες κομπίνες, κλεισιές, απάτες, ξεπουλήματα, και όλα τούτα καλυμμένα επιμελώς κάτω από ηλίθιες απολογίες, λες και ο ελληνικός λαός αποτελείται από δέκα εκατομμύρια χοντρομαλάκες. Έτσι. Ναι: χοντρομαλάκες» («Από τον Λένιν ...στον Βερσάτσε», 1995).

Γι' αυτό, πιθανώς, σήμερα τα «Σκουπίδια» μοιάζουν να μιλούν για μια περασμένη φάση της ελληνικής πραγματικότητας. Και δεν είναι που οι καταστάσεις που σατιρίζονται δεν εξακολουθούν να υπάρχουν, αλλά η νέα μορφή τους είναι αρκούντως διαφοροποιημένη ώστε νούμερα όπως «Ο εφιάλτης του θυρωρού» (που θίγει τη στρεβλή μορφή επί δεκαετίες της εσωτερικής μετανάστευσης, που οδήγησε στην ανάπτυξη μιας αντιπαραγωγικής μικροαστικής τάξης, μέσω ενός ανθρώπου από το χωριό που βρήκε την κοινωνική «καταξίωση» στη θέση θυρωρού σε πολυκατοικία του Κολωνακίου) ή «Ο Επικήδειος» (που καυτηριάζει την ελληνική κατάρα του κομματαρχισμού και των πελατειακών σχέσεων μεταξύ πολιτικών και ψηφοφόρων) και το «Ο χήρος της χήρας του στρατηγού» (που σχολιάζει τα ξεθυμασμένα πια σήμερα ιδανικά της ανώτερης, και δη στρατιωτικής, δημοσιούπαλληλικής τάξης), να μοιάζουν ξεπερασμένα.

Ήδη από την παράσταση του '86 άλλωστε η κριτική είχε εκφράσει την αμηχανία της για τις φιλοδοξίες που το ίδιο το κείμενο, και η πρώτη παράστασή του, έμοιαζε να προβάλλει: «Τι ήθελε όμως να κάνει θεατρικά (ο συγγραφέας); Πεζό, παρλάτα, κοινωνική πραγματεία, δραματική αφήγηση, καμπαρέ, επιθεώρηση ή κάτι άλλο; Πάντως είχε μια πρόθεση ποιητικής ματιάς, θέλησε να απομακρυνθεί απ' τον εν πολλοίς σκουπιδοτόπο της επιθεώρησης-μαμούθ. Όμως, οι καταγωγές του και οι αναγκαιότητες της Αλ. Γεωργούλη βάρυναν σαν μολύβι και τράβηξαν τον αναποφάσιστο ταλαντούχο πάλι προς τα κάτω» έγραψε μεταξύ άλλων ο Γιάννης Βαρβέρης, της «Καθημερινής» και του περιοδικού «Η λέξη». Ο ίδιος δικαίως

επισημαίνει ότι το εύρημα των σκουπιδιών, που μιλάνε για τις ιστορίες των ανθρώπων που τα χρησιμοποίησαν και τα πέταξαν, ξεχνιέται στο πρώτο δεκάλεπτο. Είναι φυσικό ότι τα στοιχεία που τότε δεν λειτούργησαν, δεν θα λειτουργούσαν ούτε και τώρα –εκτός κι αν το κείμενο ξαναγράφονταν. Κάτι τέτοιο δεν έγινε. Οι μικροπροσθήκες στοιχείων της νυν επικαιρότητας, απλώς επιβεβαίωσαν ότι το κείμενο έχει παλιώσει. Από την άλλη ακριβώς γι' αυτό, τα «Σκουπίδια» επιτρέπουν στο θεατή να ανατρέξει στις εξελίξεις και στις αλλαγές της περασμένης εικοσαετίας και να προβεί σ' έναν χρήσιμο –και κρίσιμο, ιδίως την εποχή αυτή, που οι εκλογές είναι κοντά- έλεγχο.

Η παράσταση του «Αθήναιον» υποστηρίχθηκε από σπουδαίους ηθοποιούς, για τους οποίους αξίζει να δει κανείς την παράσταση: ο Χρήστος Βαλαβανίδης είναι έξοχος στο νούμερο του «Στέλιου Μανίτσα, του δισκοφόρου», η Μάρθα Βούρτση εκπλήσσει κάθε φορά ευχάριστα με το ταμπεραμέντο νεαρής ηθοποιού που διατηρεί αλλά και με την ικανότητά της να δίνει νέα ζωή σε παλιούς τύπους, επιθεωρησιακών καταβολών, όπως αυτός της χωριάτισσας στον «Εφιάλτη του θυρωρού». Ανάλογη υποκριτική ευελιξία σε ρόλους όλως διόλου διαφορετικούς έχει και η Φωτεινή Μπαξεβάνη. Η Νατάσα Μανίσσαλη βρίσκεται στο στοιχείο της ενώ ο Δημήτρης Μαυρόπουλος αποδεικνύει, για μία ακόμη φορά, ότι αποτελεί σταθερή αξία στο ελληνικό θέατρο – παρότι οι ρόλοι που του ανατίθενται είναι συχνά κατώτεροι των δυνατοτήτων του. Δύο ακόμη ηθοποιοί της διανομής απαιτούν ειδική αναφορά: ο Γιάννης Στόλλας και ο Λαέρτης Μαλκότσης. Γύρω στα τριάντα και οι δύο, εντυπωσιάζουν με την σκηνική τους άνεση, με την φωνή και την κίνησή τους, έτοιμοι ήδη για πρωταγωνιστικούς ρόλους σε μεγάλες και σπουδαίες παραστάσεις. Την παράσταση σκηνοθέτησε ο Γιάννης Μπέζος. Η Χριστίνα Κωστέα ανέλαβε το σκηνικό και τα κοστούμια –πλην όμως ειδικά για το σκηνικό απλώς πρόσθεσε κάποια στοιχεία γιατί ο σκελετός είναι ο ίδιος που έχει χρησιμοποιηθεί σε πολλές παραγωγές του επιχειρηματία του Αθήναιον Γιώργου Λεμπέση.

Η μουσική και τα τραγούδια που είχε γράψει ο Σταμάτης Σπανουδάκης για την παράσταση του '86, εξακολουθούν να ακούγονται σα να γράφτηκαν χθες.

Θεατρικοί Μονόλογοι 2003

133 προτάσεις κατατέθηκαν για τους Θεατρικούς Μονόλογους 2003, για το πρόγραμμα της Πολιτιστικής Ολυμπιάδας που θα επαναληφθεί επανυξημένο τον ερχόμενο Σεπτέμβρη. Πέρσι είδαμε έντεκα μονολόγους. Φέτος επελέγησαν είκοσι πέντε, με κριτήριο να αποτελέσουν ένα, κατά το δυνατόν «αντιπροσωπευτικό» σύνολο. Η κριτική επιτροπή επεδίωξε μέσω των μονολόγων να παρουσιαστεί ένα «ευρύ φάσμα ηθοποιών από διαφορετικές γενιές και διαφορετικές ερμηνευτικές προσεγγίσεις». Για «διαφορετικές προσεγγίσεις» δεν μπορεί κάποιος να μιλήσει, αν δεν έχει δει πρώτα το σύνολο των επιλεγμένων προτάσεων επί σκηνής. Αλλά διαβάζοντας για τις «διαφορετικές γενιές» και βλέποντας ποιοι εντέλει είναι οι ερμηνευτές που επελέγησαν, εύκολα διαπιστώνει απόκλιση μεταξύ πρόθεσης και αποτελέσματος.

Οι νεότεροι ηθοποιοί που θα δούμε στο εν λόγω πρόγραμμα είναι ο Μιχάλης Μητρούσης, η Φιλάρετη Κομνηνού, η Αννέζα Παπαδοπούλου, η Μάνια Παπαδημητρίου, ο Γεράσιμος Σκιαδαρέσης, η Αλεξάνδρα Σακελλαροπούλου και κάποιοι ακόμη αυτής της γενιάς. Οι περισσότεροι είναι παλαιότεροι: Νέλλη Αγγελίδου, Αντιγόνη Βαλάκου, Βέρα Ζαβιτσιάνου, Αλέκα Παϊζη, Εύα Κοταμανίδου, Άγγελος Αντωνόπουλος, Κώστας Καζάκος, Μίμης Χρυσομάλλης, Μάγια

Λυμπεροπούλου, Χρήστος Τσάγκας, Γιάννης Φέρτης, Ρούλα Πατεράκη, Μπέτυ Αρβανίτη, Ράνια Οικονομίδου, Δημήτρης Οικονόμου, Λήδα Τασοπούλου κ.ά. Είναι προφανές, και εν μέρει κατανοητό, ότι το βασικότερο κριτήριο της επιτροπής που αποφάσισε σχετικά, ήταν να είναι καταξιωμένοι και γνωστοί οι καλλιτέχνες. Πλην όμως από τόσους καλούς ηθοποιούς που έχουν αναδειχθεί τη τελευταία δεκαετία κανένας δεν κατέθεσε πρόταση; Γιατί όταν απουσιάζει ακόμη και η υποψία πρόκλησης από την σύλληψη ενός καλλιτεχνικού σχεδίου, τότε το πράγμα δεν μπορεί παρά να λυγίσει από το «θεσμικό» του βάρος –αν δεν καταρρεύσει. Κάποιες από τις προτάσεις μοιάζουν ενδιαφέρουσες αλλά οι περισσότεροι από τους ηθοποιούς που επελέγησαν ανήκουν στην κατηγορία των τυχερών, σ' αυτούς που έχουν την δυνατότητα να επικοινωνούν με το κοινό σχεδόν κάθε σεζόν –κάποιοι και δυο φορές την ίδια περίοδο, χειμώνα και καλοκαίρι. Εδώ εντοπίζεται και το βασικό μειονέκτημα της «σταθερής αξίας»: δεν μπορεί να προκαλέσει έκπληξη, ανατροπή, απορία. Μ' άλλα λόγια και στο εν λόγω project αναπαράγεται η λογική της φάμπρικας παραστάσεων για το μέσο γούστο, η τόσο γνωστή από την ιστορία των Επιδaurίων.

Κάπως έτσι το ενδιαφέρον για τους Μονολόγους μετατοπίζεται από τον ηθοποιό στο κείμενο. Ευτυχώς, κάποια από τα κείμενα που ανακοινώθηκαν (του Βαλτινού, του Στάικου, της Λυμπεράκη, του Νάνου Βαλαωρίτη, του Μισέλ Φάις, της Ρέας Γαλανάκη και μερικών ακόμη νεότερων Ελλήνων συγγραφέων) είναι αρκούντως δελεαστικά. Τα θέατρα που θα φιλοξενήσουν τους Μονολόγους είναι τα τέσσερα της περιοχής Μεταξουργείου: Από Μηχανής, Άττις, Της Άνοιξης και «Μεταξουργείο».